

Трансформація структури діяльності та динаміка конкурентоспроможності регіональних підприємств, як наслідок діджиталізації

Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро

Анотація: У статті досліджений процес трансформації структури діяльності регіонального підприємства у бік збільшення долі послуг в загальному обсязі продажів, що є наслідком зростання обсягів інтернет-торгівлі та діджиталізації в економіці країни

Ключові слова: структура діяльності; регіональне підприємство; доля послуг; діджиталізація; інтернет-торгівля.

Abstract: The article examines the process of transformation of the regional enterprise's activity structure towards an increase in the share of services in the total volume of sales, which is a consequence of the growth of internet commerce and digitalization in the country's economy

Keywords: activity structure; regional enterprise; share of services; digitization; internet commerce.

Конкурентоспроможність регіонального підприємства напряму залежить від його здатності конкурувати та приносити прибуток у відповідному регіоні. Згідно з авторською концепцією регіональне підприємство – це підприємство, яке на рівні окремого регіону здатне виконувати функції, що частково притаманні монополістичним компаніям, а саме – є здатним впливати на ціноутворення на товари та послуги, формувати асортимент та рівень додаткового рівня сервісу, що робить її орієнтиром для інших компаній або єдиною компанією у відповідному сегменті в даній географічній зоні.

На сучасному етапі економічного розвитку в Україні вже досить давно спостерігається зміна структури діяльності підприємств в напрямку збільшення долі послуг та, як наслідок, зростання долі сервісного сектору в регіонах в цілому. Для дослідження та аналізу трансформації структури діяльності регіональних підприємств були взяті дані фінансової звітності з 2009 року по другий квартал 2023 року двох компаній з різних географічно регіонів але абсолютно ідентичних за діяльністю, що дозволяє виявляти більш глибокі закономірності та тенденції в розвитку регіональних підприємств, а саме ПП «Оргтехцентр (м. Дніпро) та ТОВ «Лібра-Лайн» (м. Запоріжжя).

Візуалізація абсолютного показника «Доля послуг» та побудова лінійного тренду наглядно демонструє трансформацію структури діяльності для кожного з підприємств: від 40-60% послуг в обороті компаній на початку інтервалу дослідження у 2009 році до близько 80% послуг в загальному обсязі продажу на середину 2023 року (Рис. 1). Важливість цього спостереження та подальших висновків додатково посилюється тим фактом, що дані діяльності компаній велись з початку їх утворення протягом тривалого часу починаючи з 2008, що є унікальною ситуацією.

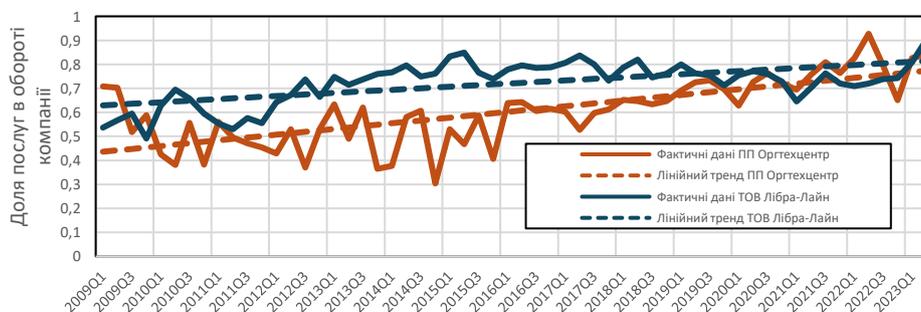

Рис. 1. Доля послуг: фактичні дані та лінійний тренд

Джерело: розрахунки авторів

Початок дослідження причин та наслідків такої трансформації структури діяльності для двох регіональних підприємств та виділення первинних тенденцій було зроблено на основі дослідження динаміки обсягу продажу послуг та динаміки обсягу продажу товарів окремо один від одного. Відмінність між динаміками при аналізі в національній валюті полягала тільки в різних темпах зростання тренду для обсягу продажу товарів та обсягу продажу послуг, але при переході до аналізу обсягів продажу товарів та послуг в доларах США (виключення впливу інфляції на зростання обсягів) було виявлено, що динаміка обсягу продажу послуг для обох підприємств була незмінна, або показувала незначне зростання, на відміну від динаміки обсягів продажу товарів, де спостерігалось системне падіння обсягів, що можна спостерігати візуально та при побудові лінійних трендів (Рис.2).

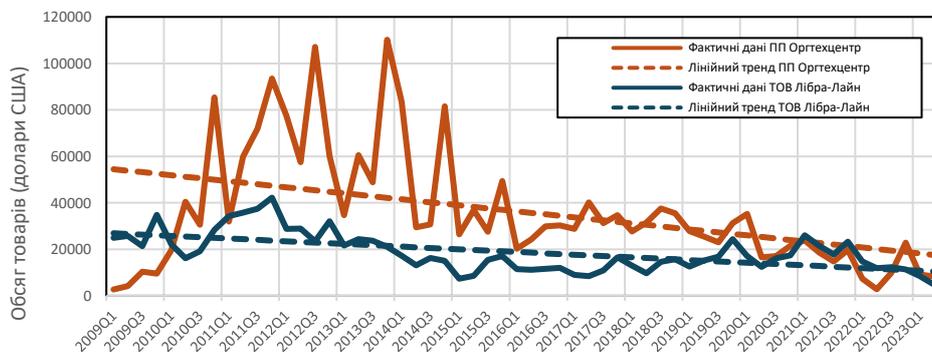

Рис. 2. Обсяг продажу товарів (долари США): фактичні дані та лінійний тренд

Джерело: розрахунки авторів

На основі отриманих первинних результатів можна зробити висновок, що саме зменшення обсягів продажу товарів і є основним показником, що призводить до трансформації структури діяльності та зміни конкурентоспроможності регіональних підприємств.

Підтвердження не випадковості процесу трансформації діяльності підприємств проводилось за допомогою аналізу статистичних процедур порівняння середніх ANOVA, що був застосований до часового ряду «Доля послуг» й результатом є виявлення статистично значимого відхилення поведінки показнику починаючи з 2018 року, що свідчить про існування процесів, як внутрішніх так і зовнішніх, що можуть впливати на динаміку показнику.

Використання спектрального аналізу з використанням MATLAB для часових рядів показників «Доля послуг», «Загальний обсяг продажу товарів» та «Загальний обсяг продажу послуг» для обох компаній, що були розглянуті на часовому інтервалі з 2009 по 2023 роки дозволило виявити наявність внутрішніх циклічних процесів (Рис. 3).

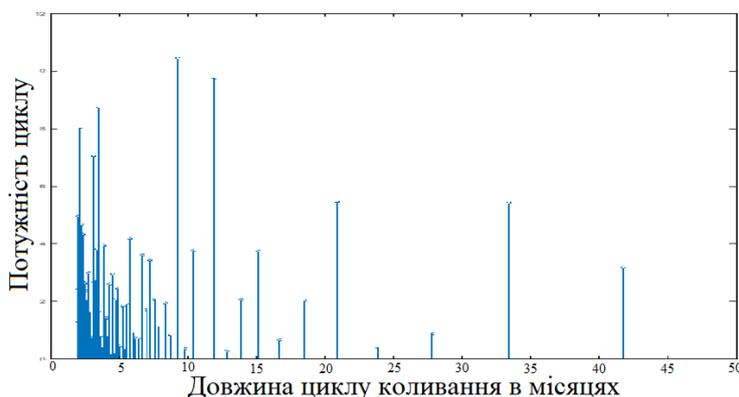

Рис. 3. Доля послуг: фактичні дані та лінійний тренд

Джерело: розрахунки авторів

Перший за силою цикл довжиною 10 періодів (10 місяців) був виявлений для двох часових рядів показників «Доля послуг» та «Загальний обсяг продажу товарів». У якості другого циклу були виявлені сезонні коливання, тобто цикл довжиною 12 періодів (12 місяців), що спостерігався для всіх трьох часових рядів «Доля послуг», «Загальний обсяг продажу товарів» та «Загальний обсяг продажу

послуг». Якщо сезонний цикл у 12 місяців – це звичайне явище в економіці, то наявність циклу у 10 періодів для показнику «Загальний обсяг продажу» вказує на існування сторонніх процесів в динаміці реалізації товарів, що впливають на діяльність обох регіональних підприємств.

Дослідження та виявлення коливань, що призводять до зміни динаміки показнику «Доля послуг» проводились за допомогою аналізу фазочастотної характеристики та з використанням математичної моделі, в якій для кожного періоду часового ряду будувалась лінія тренду на основі восьми попередніх періодів включно з цим, що відповідає опису динаміки довжиною в два роки, а з коефіцієнтів отриманих ліній тренду будувались нові відповідні часові ряди, динаміка яких й досліджувалась. Можна зробити висновки, що для кожного з підприємств незалежно один від одного існують спільні точки перелому динаміки, що говорить про існування зовнішніх факторів впливу на цей показник.

Розгляд динаміки обсягу вироблених товарів та послуг підприємствами за видами економічної діяльності розглянутих регіональних підприємств ПП «Оргтехцентр та ТОВ «Лібра-Лайн» (код КВЕД 46.5; 46.51; 46.52 для товарів та 95.1; 95.11; 95.12 для послуг відповідно) та динаміки обсягів торгівлі в інтернеті підприємствами (код КВЕД 47.91) в розрізі країни в цілому виявив суттєве збільшення долі в загальних обсягах Інтернет-торгівлі компаній з реєстрацією в місті Київ по відношенню до інших компаній (Рис. 4) на основі даних Державної служби статистики України [1].

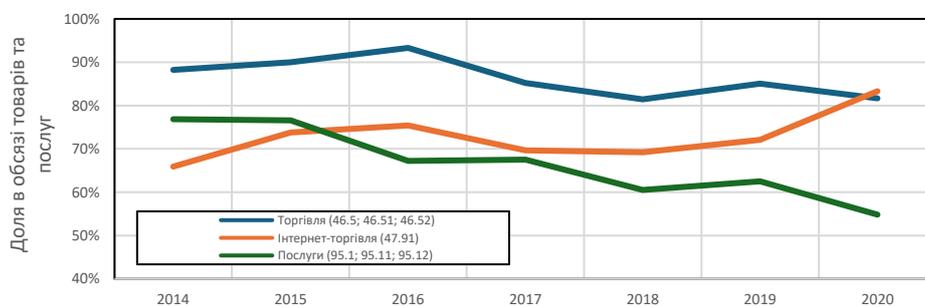

Рис. 4. Доля обсягу вироблених товарів та послуг підприємствами, що зареєстровані в місті Київ, в загальному обсязі виробництва за видами економічної діяльності

Джерело: розрахунки авторів

Дана динаміка вказує на відтік обсягів продажу товарів від регіональних підприємств до національних підприємств або до малих підприємств з реєстрацією у м. Київ, що також працюють в розрізі всієї країни а не окремого регіону. У той самий час в національній економіці відбувається збільшення долі в обсязі продажу послуг регіональними підприємствами по відношенню до національних компаній.

Таким чином, підводячи підсумки аналізу трансформації структури діяльності регіональних підприємств та аналізу ринку інтернет-торгівлі можна зробити наступний висновок, що збільшення об'єму електронної комерції починаючи з 2016 року призвели до зміни регіонального поділу країни в інформаційному просторі, що, в свою чергу, призвело до втрати регіональними підприємствами свого регіонального статусу, а й разом з цим втрати конкурентних переваг в області продажу товарів. Це стало основним драйвером переходу регіональних підприємств до сервісної моделі економіки та, як наслідок, зміни динаміки своєї конкурентоспроможності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Економічна статистика / Економічна діяльність / Діяльність підприємств* <https://ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 01.02.2024).

Момот Володимир Євгенович, доктор економічних наук, професор, професор кафедри менеджменту, Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро, vmomot@duan.edu.ua

Сапін Володимир Петрович, аспірант, Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро

Momot Volodymyr E. – Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Management, Alfred Nobel University, Dnipro, vmomot@duan.edu.ua

Sapin Volodymyr P. – Graduate student, Alfred Nobel University, Dnipro